

Minna Ålander, tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

SAKSAN JA PUOLAN ROOLI EUROOPAN PUOLUSTUKSESSA

JÄNNITTEITÄ JA POTENTIAALIA

Venäjän hyökkäyssodan seurauksena Saksa ja Puola uudistavat ja laajentavat asevoimiaan – molempien tavoitteena on kehittää Euroopan vahvimmat maavoimat. Toistaiseksi on kuitenkin epäselvää, kuinka realistisia kunnianhimoiset tavoitteet ovat ja miltä toteutusaikataulu näyttää.

Euroopan turvallisuusjärjestelyjä päivitetään parhaillaan, kun Nato laatii laajamittaisia puolustus suunnitelmia ensimmäistä kertaa sitten kylmän sodan päättymisen. Saksa ja Puola satsaavat omalta osaltaan sotilaalliseen voimaansa: Saksan pitkään alasajetut asevoimat saivat viime vuonna 100 miljardin euron erikoisrahaston, ja Puolan puolustusmenojen on määrä nousta neljään prosenttiin BKT:sta. Molemmat maat ovat Naton itäisellä reunustalla keskeisiä turvallisuuden tuottajia, joiden kanssa Suomi – ja Ruotsi, kun sen jäsenyys toteutuu – osallistuu Itämeren ja Baltian puolustamiseen.

Saksa vastasi Venäjän hyökkäyssotaan myös vahvistamalla Naton tehostetun läsnäolon (enhanced Forward Presence) joukkoja Liettuassa. Kesäkuussa 2023 Saksan

hallitus ilmoitti muodostavansa Liettuaan pysyvän 4 000 sotilaan prikaatin. Lisäksi Saksa on luvannut 30 000 sotilasta Naton uuteen joukkomalliin (New Force Model) vuodesta 2025 alkaen. Lupausten toteutuminen riippuu osittain rekrytointikyvystä ja kaluston saatavuudesta. Asevoimilla on huomattavia rekrytointiongelmia, koska niiden maine on huono ja saksalaiset suhtautuvat yleisesti epäilevästi armeijaan institutionaalisesti. Siksi Saksan tavoitteet on pidetty realistisina: vahvuutta pyritään kasvattamaan nykyisestä 183 000:sta 200 000:een vuoteen 2030 mennessä – mutta jo nykyisen vahvuuden säilyttäminen on haasteellista.

Saksan asevoimien materiaali-tilanne oli jo ennestään huono vuosikymmenien budjettileikkausten

vuoksi, ja se on heikentynyt entisestään Ukrainaan tehtyjen ase-toimitusten seurauksena. Hallitus on ollut hidaskäyttöinen aukkoja korvaavilla tilauksilla teollisuudelta. Lisäksi inflaatio ja korkeat korot nakertavat 100 miljardin euron erikoisrahastoa. Korkojen osuudeksi arvioidaan tällä hetkellä noin kahdeksan prosenttia. Alkuperäistä hankintasuunnitelmaa kesästä 2022 on jo jouduttu leikkaamaan varsinkin merivoimien osalta kasvaneiden kustannusten vuoksi.

Saksan kohdalla suurimmat kysymysmerkit ovat poliittisen tahotilan kestävyys ja pitkän aikavälin rahoitus. Saksa saavuttaa Naton kahden prosentin puolustusmenotavoitteen ainakin vuonna 2024 ja mahdollisesti vuoteen 2026 asti, niin kauan kuin erikoisrahastoa riittää. Sen jälkeen tarvitaan uusi

erikoisrahasto – tai vuotuisen puolustusbudjetin huomattava korotus, mikä ei ole nykyisten budjettisääntöjen puitteissa mahdollista. Saksa on ilmaissut olevansa valmis kantamaan suurempaa vastuuta Euroopan turvallisuudesta, mutta tällä hetkellä pyrkimykseltä puuttuu pitkän aikavälin rahoitus.

Puola on myös investoimassa suuria summia asevoimiinsa ja etenkin sellaiseen kalustoon, jota Suomi on hankkinut viime vuosikymmeninä. Kuten Suomi myös Puola tavoittelee suuria maavoimia, laajaa tykistöä, pitkän kantaman ohjuksia ja raketinheittämiä sekä hyvin varustettuja ilmapuolia – joskin hankintamäärät ovat moninkertaisia Suomeen verrattuna. Ukrainan maantieteellisen läheisyyden ja historiallisesti vahvan Venäjä-uhkakuvan vuoksi Puolan hallitus on kaksinkertastanut puolustusmenonsa vuodessa. Tavoitteena on myös kaksinkertastaa maavoimien koko nykyisestä 150 000:sta 300 000:een vuoteen 2035 mennessä.

Saksa on ollut hidas siirtymään sanoista tekoihin, kun taas Puola on jo solminut useita kymmenien miljardien dollarien arvoisia hankintasopimuksia Yhdysvaltojen kanssa. Viime vuoden merkittävimmät hankinnat tehtiin kuitenkin

Etelä-Koreasta: vuoteen 2030 mennessä Puola saa noin tuhat panssari-vaunua, satoja panssarihaupitseja ja raketinheittämiä sekä kevyitä hävittäjiä. Hallitus rahoittaa viimeaikaiset hankinnat talousarvion ulkopuolisista rahastoista, mikä lisää epävarmuutta tulevasta rahoituksesta.

Puolan tapauksessa monien eri asejärjestelmien yhteensopivuus sekä kansallisesti että Naton kanssa on vielä kysymysmerkki. Erityisesti viimeaikaisista hankintapäätöksistä näyttää puuttuvan pitkän tähtäimen suunnittelu ja analyysi, koska tavoitteena on ollut kaluston määrän kasvattaminen mahdollisimman nopeasti. Puola voi kohottaa profiliaan Naton itäisellä reunustalla merkittävästi, mutta suunnitelmallisuuden puute voi aiheuttaa haasteita. Ukrainan sota on osoittanut, että kalustoa kuluu runsaasti. Hankinnat ovat siis tärkeitä, mutta niiden tulisi perustua turvallisuusympäristön kehityksen perusteelliseen analyysiin, jotta ne vastaisivat tulevaisuuden tarpeita.

Saksan ja Puolan välille voi syntyä kilpailua asemasta Naton tärkeimpänä jäsenmaana Keski-Euroopassa ja Yhdysvaltojen läheisimpänä kumppanina. Kilpailu voisi olla hyödyllistä Saksalle, jotta motivaatio asevoimien

uudistamiseen pysyy korkealla. Puolan sotilaalliset investoinnit voivat kuitenkin johtaa Saksassa tuttuun houkutukseen vähentää omaa panostusta, jos joku muu Euroopassa jo kantaa saksalaisille historiallisista syistä epämiellyttävän sotilaallisen vastuun.

Parhaassa tapauksessa Saksa ja Puola yhdistäisivät voimansa Euroopan turvallisuuden hyväksi. Maiden kireät suhteet ja erityisesti Puolan hallituksen toisinaan yliampuvan saksalaisvastainen asenne ovat kuitenkin esteenä sujuvalle yhteistyölle. Esimerkiksi yhteinen Ukraina lähetyksen Leopard-panssarivaunujen korjaamo Puolassa ei toteudukaan, koska maiden hallitukset eivät päässeet sopuun ehdoista. Maat eivät myöskään koordinoi asehankintojaan keskenään tai Naton kanssa, mikä tekee yhteisestä suunnittelusta haastavaa.

Naton yleisen uskottavuuden kannalta on ratkaisevaa, miten hyvin Puola ja Saksa onnistuvat sotilaallisen voimansa kehittämisessä. Suomen, jolla on Pohjois-Euroopan vahvimmat asevoimat, tulisi pyrkiä tekemään tiivistä yhteistyötä molempien maiden kanssa ja auttaa lieventämään Saksan ja Puolan välisiä jännitteitä. /